

บทที่ 6

บทสรุป

“ปากีสถาน” ดินแดนมุสลิมที่ใหญ่ที่สุดเป็นอันดับสองของโลก เป็นประเทศที่สังคมชุมชนระหว่างประเทศให้ความสนใจมาโดยตลอด ทั้งในยุคสงครามเย็น โดยเฉพาะในทศวรรษที่ 1980 ที่สหภาพโซเวียตเข้าไปรุกรานอัฟกานิสถาน โดยปากีสถานมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนกองกำลังมูญาฮิดีน ต่อสู้ขับไล่โซเวียตออกจากอัฟกานิสถาน และในยุคหลังเหตุการณ์ 9/11 ปากีสถานถือเป็นพันธมิตรสำคัญต่อสหรัฐฯ ในการทำสงครามต่อต้านการก่อการร้าย การโค่นล้มระบอบฏอลิบาน และไล่ล่าขบวนการอัลกออิดะฮ์ของอูซามะฮ์ บิน ลาดิน เนื่องจากปากีสถานเป็นประเทศที่มีพรมแดนเป็นแนวยาวถึง 2,430 กิโลเมตรติดกับอัฟกานิสถาน อันเป็นดินแดนแห่งสมรภูมิรบ ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ตลอดจนความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์ ทั้งในด้านสังคมและวัฒนธรรม และความสัมพันธ์อันใกล้ชิดระหว่างรัฐบาลปากีสถานกับระบอบฏอลิบาน ก่อนเหตุการณ์วินาศกรรม 9/11 ทำให้ปากีสถานมีความสำคัญต่อสหรัฐฯ ในฐานะประเทศด่านหน้า (Front-line State) สำหรับการทำสงครามต่อต้านการก่อการร้าย

สถานการณ์ที่เกิดขึ้นในอัฟกานิสถาน ไม่ว่าจะยุคสมัยใด ล้วนมีความสำคัญต่อปากีสถานเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากอัฟกานิสถานเป็นประเทศที่ตกเป็นเหยื่อการรุกรานของประเทศมหาอำนาจ ทำให้ประเทศต้องตกอยู่ในภาวะสงคราม ไร้ซึ่งสันติภาพ และความมั่นคงมาโดยตลอด ซึ่งส่งผลกระทบต่อทั้งด้านความมั่นคงบริเวณแนวชายแดน รวมทั้งทางด้านเศรษฐกิจของปากีสถานด้วย แม้กระทั่งในปัจจุบันที่สหรัฐฯ เข้ารุกรานอัฟกานิสถานเพื่อโค่นล้มระบอบฏอลิบาน และไล่ล่าขบวนการอัลกออิดะฮ์ อันเป็นสภาพการณ์ของโลกในยุคหลังเหตุการณ์วินาศกรรม 9/11 หรืออาจเรียกว่า “โลกยุคสงครามต่อต้านการก่อการร้าย” ซึ่งสหรัฐฯ ได้เรียกร้องให้ประชาคมโลก ตลอดจนปากีสถานเข้าร่วมในสงครามครั้งนี้ ปากีสถานจึงเป็นอีกประเทศหนึ่งที่ได้รับผลกระทบทั้งโดยตรงและทางอ้อมจากสงครามต่อต้านการก่อการร้ายที่นำโดยสหรัฐฯ ดังนั้น เมื่อพิจารณา แล้วปากีสถาน เห็นว่าผลประโยชน์แห่งชาติทั้งทางด้านความมั่นคง และทางด้านเศรษฐกิจจะได้รับ

ผลกระทบจากสถานการณ์ครั้งสำคัญนี้ ปากีสถานจึงตัดสินใจเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศต่ออัฟกานิสถาน งานวิจัยชิ้นนี้จึงมุ่งที่จะวิเคราะห์ว่าที่ผ่านมาหลังเหตุการณ์ 9/11 ปากีสถานได้ดำเนินนโยบายอย่างไรต่ออัฟกานิสถานยุคหลังระบอบฏอลิบาน และอะไรเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้ปากีสถานตัดสินใจเปลี่ยนแปลงนโยบายครั้งสำคัญต่ออัฟกานิสถานในครั้งนี้ รวมทั้งการศึกษาว่าเหตุใดความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนบ้านที่มีความคล้ายคลึงกันทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม อีกทั้ง นับถือศาสนาอิสลามเหมือน ๆ กัน จึงมีความสัมพันธ์ที่ไม่ค่อยราบรื่นมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

การวิเคราะห์ประเด็นดังกล่าว อยู่ภายใต้วัตถุประสงค์ 2 ประการ กล่าวคือ 1) เพื่อศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศของปากีสถานต่ออัฟกานิสถานจากการให้การสนับสนุนระบอบฏอลิบาน เป็นการสนับสนุนรัฐบาลใหม่ของกรุงคาบูล และ 2) เพื่อศึกษาถึงตัวแปรที่มีอิทธิพลในการกำหนดและการดำเนินนโยบายต่างประเทศของปากีสถานต่ออัฟกานิสถาน ภายหลังจากโค่นล้มระบอบฏอลิบาน

โดยผู้วิจัยได้ตั้งสมมุติฐานไว้ในเบื้องต้นว่า 1) ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการกำหนด และดำเนินนโยบายต่างประเทศของปากีสถานต่ออัฟกานิสถาน ภายหลังจากโค่นล้มระบอบฏอลิบาน มีทั้งตัวแปรภายนอกและตัวแปรภายใน โดยตัวแปรภายนอก ได้แก่ นโยบายของประเทศอื่น ๆ คือ นโยบายของสหรัฐฯ ฯ และอินเดีย ส่วนตัวแปรภายใน ได้แก่ ตัวแปรเกี่ยวกับตัวบุคคล ตัวแปรทางการเมือง ตัวแปรเกี่ยวกับสถาบันและองค์กร ตัวแปรทางเศรษฐกิจ ตัวแปรทางสังคม และตัวแปรเชื่อมโยงอดีต - ปัจจุบัน 2) ปากีสถานคำนึงถึงผลประโยชน์แห่งชาติ โดยเฉพาะด้านความมั่นคงและทางด้านเศรษฐกิจ เป็นหลักในการตัดสินใจกำหนดและดำเนินนโยบายต่ออัฟกานิสถาน

จากการศึกษาวิเคราะห์ ทำให้ผู้เขียนพบว่าในยุคหลังเหตุการณ์ 9/11 ซึ่งปากีสถานได้เข้าร่วมเป็นพันธมิตรกับสหรัฐฯ ฯ ในการโค่นล้มระบอบฏอลิบาน และไล่ล่าขบวนการอัลกออิดะฮ์ทั้งในดินแดนอัฟกานิสถานและในดินแดนของปากีสถานเอง ปากีสถานได้ดำเนินนโยบายต่างประเทศด้านการเมืองและความมั่นคงต่ออัฟกานิสถานแบบคู่ขนาน หรือ 2 แนวทาง (Dual Track Policy) กล่าวคือ

นโยบายแนวทางแรก เป็นการสนับสนุนรัฐบาลของประธานาธิบดี ฮามิด การ์ชัย ในการปฏิบัติการร่วมกันเพื่อต่อต้านการก่อการร้าย (นโยบายที่เป็นทางการ) โดยทั้งสองฝ่ายมีความร่วมมือกันทั้งในรูปแบบทวิภาคี และพหุภาคี เพื่อร่วมกันปฏิบัติการต่อต้านการก่อการร้าย

และการร่วมมือกันฟื้นฟูประเทศอัฟกานิสถานหลังสงคราม โดยความร่วมมือในรูปแบบทวิภาคี นั้น เห็นได้จากการแลกเปลี่ยนการเยือนของผู้มีระดับสูงระหว่างกันบ่อยครั้ง การตั้งโทรศัพท์ สายด่วน การประชุมสภาสันติภาพร่วมกัน (Joint Peace Jirga) เป็นต้น

สำหรับความร่วมมือในรูปแบบพหุภาคี เป็นความร่วมมือระหว่างปากีสถาน อัฟกานิสถาน กับประเทศอื่น ๆ เพื่อร่วมมือกันแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างสองประเทศ รวมทั้งการมีพันธมิตรร่วมกันในการดำเนินนโยบายต่อต้านการก่อการร้าย ตลอดจนความร่วมมือในด้านอื่น ๆ เช่น การแก้ปัญหาร่วมกันในเรื่องการค้ายาเสพติด การช่วยเหลือในการส่งผู้อพยพชาวอัฟกัน กลับคืนถิ่น เป็นต้น โดยความร่วมมือในรูปแบบพหุภาคี เห็นได้จาก ความร่วมมือในกรอบของ

- 1) Six Plus Two กลุ่มนี้ได้แสดงบทบาทโดยการผลักดันให้ภูอลีบานเข้าร่วมกับอัฟกานิสถานในการลงนามในปฏิญญาคาบูล เพื่อความสัมพันธ์ฉันมิตรที่ดีต่อกัน และได้ให้คำมั่นสัญญาจะสนับสนุนประชาชนชาวอัฟกานิสถานในกระบวนการทางการเมืองและการฟื้นฟูประเทศ
- 2) คณะกรรมการความร่วมมือสามฝ่าย ระหว่างปากีสถาน อัฟกานิสถาน และกองกำลังผสมที่นำโดยสหรัฐฯ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาความมั่นคงบริเวณพื้นที่ชายแดนปากีสถานกับอัฟกานิสถาน
- 3) การประชุมสุดยอดไตรภาคี ระหว่างปากีสถาน อัฟกานิสถาน และตุรกี ซึ่งเป็นการร่วมมือกันในการส่งเสริมสันติภาพ ความมั่นคง เสถียรภาพ และการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจในภูมิภาค
- 4) การประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศของปากีสถาน อัฟกานิสถาน และประเทศจี 8 ที่สนับสนุนปากีสถานและอัฟกานิสถานให้บรรลุสันติภาพ และความก้าวหน้าในการดำเนินการในหลาย ๆ ด้าน รวมทั้งการส่งผู้อพยพ ชาวอัฟกันคืนถิ่นฐาน และตระหนักถึงความสำคัญกับความร่วมมือในการต่อต้านการก่อการร้าย
- 5) ความร่วมมือระหว่างปากีสถาน อัฟกานิสถาน และ UNHCR ในการส่ง ผู้อพยพชาวอัฟกันกลับสู่ประเทศ ภายใต้ความร่วมมือดังกล่าว ทำให้ใน ค.ศ. 2002 – 2007 สามารถส่งผู้อพยพชาวอัฟกันจากปากีสถานกลับประเทศโดยสมัครใจ ประมาณ 3,221,155 คน และคาดว่า ค.ศ. 2008 – 2009 จะมีผู้อพยพชาวอัฟกัน สามารถกลับประเทศโดยสมัครใจได้อีก ประมาณ 540,000 คน
- 6) ความร่วมมือในการต่อต้านยาเสพติดระหว่างปากีสถาน อัฟกานิสถาน และนานาชาติ ภายใต้การสนับสนุนของ UNODC ได้มีการจัดประชุมไตรภาคีระหว่างปากีสถาน

อัฟกานิสถาน และอิหร่าน เพื่อส่งเสริมให้มีการดำเนินมาตรการร่วมมือกันในการต่อต้านยาเสพติด และอาชญากรรม ตามแนวพรมแดนระหว่างกันด้วย

จากความพยายามส่งเสริมความร่วมมือทั้งในรูปแบบทวิภาคีและพหุภาคี ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศทั้งด้านการเมือง ความมั่นคงและเศรษฐกิจ ได้รับการพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น แต่ก็ยังคงดำเนินไปอย่างช้า ๆ อันเนื่องมาจากความขัดแย้งทางประวัติศาสตร์ ในประเด็นเส้นแบ่งเขตศูรานและการจัดตั้งรัฐประชาชนนิสถาน ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศยังคงอยู่บนพื้นฐานของความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน ตลอดจน การขึ้นมาถืออิทธิพลของพันธมิตรฝ่ายเหนือภายใต้การนำของประธานาธิบดี ฮามิด การ์ชัย ในอัฟกานิสถาน ซึ่งเป็นปรปักษ์กับรัฐบาลปากีสถานในช่วงที่ปากีสถานให้การสนับสนุนระบอบฏอลิบาน ยิ่งไปกว่านั้น พันธมิตรฝ่ายเหนือเป็นกลุ่มที่มีความใกล้ชิดกับอินเดียอย่างมาก ประเด็นดังกล่าวจึงถือเป็นอุปสรรคอีกประการต่อการพัฒนาความสัมพันธ์ของปากีสถานกับอัฟกานิสถาน

นโยบายแนวทางที่สอง คือ คงการสนับสนุนกลุ่มต่อต้านรัฐบาลอัฟกานิสถานต่าง ๆ รวมทั้งกองกำลังฏอลิบาน (นโยบายที่ไม่เป็นทางการซึ่งดำเนินการโดย ภาคประชาชน เจ้าหน้าที่กองทัพบ และหน่วยข่าวกรองบางส่วน) การดำเนินนโยบายดังกล่าว ก็เพื่อให้ปากีสถานได้รับผลประโยชน์ทั้งทางด้านความมั่นคง และทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งหากปากีสถานเลือกดำเนินนโยบายแรกเพียงประการเดียว ในอนาคตหากสหรัฐฯ ละทิ้งปากีสถานไป เหมือนดังที่เกิดขึ้นในยุคสหภาพโซเวียตถอนทหารออกไปจากอัฟกานิสถาน ซึ่งฏอลิบานอาจขึ้นมาสู่อำนาจอีกครั้ง ปากีสถานอาจสูญเสียรัฐบาลที่เป็นมิตรในอัฟกานิสถาน และอาจเป็นภัยคุกคามต่อปากีสถานทั้งทางด้านความมั่นคงและเศรษฐกิจ โดยเฉพาะ การบรรลุถึงเป้าหมายที่ปากีสถานกำหนดให้อัฟกานิสถานเป็นดินแดนสำหรับการดำเนินยุทธศาสตร์เชิงลึกหากต้องเผชิญหน้ากับอินเดียในและเพื่อให้อัฟกานิสถานเป็นประตูการค้าสู่ประเทศในเอเชียกลาง

สำหรับนโยบายต่างประเทศด้านเศรษฐกิจของปากีสถานต่ออัฟกานิสถาน ในยุคหลังระบอบฏอลิบาน กล่าวได้ว่า ปากีสถานดำเนินนโยบายเชิงรุก (Forward Policy) ทางด้านเศรษฐกิจต่ออัฟกานิสถาน ทั้งในรูปแบบทวิภาคี และการคาดหวังให้อัฟกานิสถานเป็น “ประตูการค้า” สู่ประเทศเกิดใหม่ในเอเชียกลาง ที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยก๊าซ น้ำมัน และ

ทรัพยากรธรรมชาติ ดังนั้น ถึงแม้ว่าความสัมพันธ์ทางการเมืองและความมั่นคงระหว่างปากีสถานกับอัฟกานิสถานจะยังคงมีความตึงเครียดอยู่บ้างในบางช่วงเวลา อันเป็นผลมาจากความสัมพันธ์ที่เป็นปรปักษ์กันมาตั้งแต่อดีต แต่ผู้นำของทั้งสองฝ่ายก็ตระหนักดีถึงความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจจะระหว่างกัน ส่งผลให้ความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างสองประเทศเพิ่มขึ้นจาก 180.7 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ฯ ใน ค.ศ.2001 เป็น 1.2 พันล้านเหรียญสหรัฐ ฯ ใน ค.ศ.2005 ตลอดจนการเข้าร่วมขบวนการฟื้นฟูประเทศอัฟกานิสถาน ทั้งในด้านการสร้างสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานด้านสาธารณสุข และด้านการศึกษา อย่างไรก็ตาม “ตลาดมืด” จากการลักลอบขายสินค้าที่ผิดกฎหมาย การค้ายาเสพติด และอาวุธที่ผิดกฎหมาย เหล่านี้ได้กลายเป็นอุปสรรคที่ทำให้ความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจระหว่างปากีสถานกับอัฟกานิสถานมีความก้าวหน้าไปอย่างช้า ๆ นอกจากนี้ปากีสถานยังประสบความสำเร็จในเป้าหมายที่ต้องการให้อัฟกานิสถานเป็น “ประตูการค้า” สู่มiddle east เห็นได้จากการรื้อฟื้นโครงการสร้างท่อก๊าซ จาก เติร์กเมนิสถาน ผ่านอัฟกานิสถานมายังปากีสถาน และอินเดีย (Turkmenistan – Afghanistan – Pakistan Gas Pipeline) เป็นต้น

การดำเนินนโยบายต่างประเทศทางการเมืองและความมั่นคง รวมทั้งนโยบายด้านเศรษฐกิจ ดังที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้ “แนวคิดผลประโยชน์แห่งชาติ” ของ ชาร์ล โอ เลียร์ช กับ อับดุล เอะ ซาอิด มาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ และภายหลังการศึกษาผู้วิจัยพบว่าปากีสถานได้คำนึงถึงการพิทักษ์รักษา และส่งเสริมให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ทางด้านความมั่นคง และผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นหลักในการตัดสินใจกำหนดนโยบายต่ออัฟกานิสถาน กล่าวคือ

ผลประโยชน์ทางด้านความมั่นคง ปากีสถาน เป็นประเทศที่ถือกำเนิดขึ้นมาพร้อมกับความขัดแย้งในเรื่องดินแดน ทั้งกับอินเดีย ในประเด็นแค้วนฉัหมู – แคชเมียร์ และกับอัฟกานิสถาน ในประเด็นเส้นแบ่งเขตดูรานและการเรียกร้องให้มีการจัดตั้งรัฐปุกตูนิสถาน โดยอินเดียถือเป็นศัตรูที่มีความสำคัญในฐานะภัยคุกคามความมั่นคงอันดับแรกของปากีสถาน ในอนาคตหากปากีสถานต้องเผชิญหน้ากับศัตรูทั้งสองฝั่ง ปากีสถานคงไม่พร้อมและอาจถูกรุกรานได้ ปากีสถานจึงพยายามสร้างความสัมพันธ์ที่เป็นมิตรกับรัฐบาลอัฟกัน โดยพยายามโน้มน้าวให้รัฐบาลอัฟกันยุติการเรียกร้องในประเด็นเส้นแบ่งเขตดูราน และการจัดตั้งรัฐปุกตูนิสถาน รวมทั้งพยายามให้ได้มาซึ่งดินแดนสำหรับการดำเนินยุทธศาสตร์เชิงลึกจากอัฟกานิสถานตลอดมา เหตุการณ์ 9/11 ได้ส่งผลกระทบ

ต่อความมั่นคงของปากีสถานอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจากการมีพรมแดนแนวยาวที่ติดกับอัฟกานิสถานปากีสถานจึงต้องทำทุกวิถีทางเพื่อพิทักษ์รักษาผลประโยชน์ด้านความมั่นคงเอาไว้ โดยในสถานการณ์ที่ยากลำบากต่อการตัดสินใจของมุชร์ร็อฟนี้ การเลือกอยู่ข้างสหรัฐ ฯ ถือเป็นทางเลือกที่ดีที่สุดแล้ว เพื่อป้องกันไม่ให้ปากีสถานตกเป็นเป้าโจมตีของสหรัฐ ฯ และเพื่อถ่วงดุลอำนาจกับอินเดียที่เริ่มปรับความสัมพันธ์กับสหรัฐ ฯ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของปากีสถานเป็นอย่างยิ่ง อย่างไรก็ตาม การที่ผู้ก่อการร้ายได้หลบหนีเข้ามาอยู่ในดินแดนของปากีสถาน โดยเฉพาะบริเวณพื้นที่ชนเผ่าตามแนวชายแดน และใช้ปากีสถานเป็นฐานโจมตีข้ามพรมแดนเข้าไปในอัฟกานิสถาน ทำให้ปากีสถานเปรียบเสมือนสมรภูมิรบอีกแห่งที่สหรัฐ ฯ เข้ามาไล่ล่าขบวนการอัลกออิดะฮ์ ตลอดจนการเข้ามามีอิทธิพลในอัฟกานิสถานเพิ่มมากขึ้นของอินเดีย จึงอาจกล่าวได้ว่าผลประโยชน์ด้านความมั่นคงของปากีสถานยังคงถูกคุกคามจากประเทศเพื่อนบ้านที่ไม่เป็นมิตรอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าปากีสถานจะตัดสินใจเข้าร่วมสงครามต่อต้านการก่อการร้ายที่นำโดยสหรัฐ ฯ ก็ตาม จึงเป็นเหตุผลสำคัญอีกประการที่ทำให้ปากีสถานดำเนินนโยบาย 2 แนวทางกับอัฟกานิสถาน

ผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ ปากีสถานและอัฟกานิสถานเป็นประเทศที่มีผลประโยชน์ต่างตอบแทนทางด้านเศรษฐกิจจะหว่างกันมาโดยตลอด โดยทางด้านอัฟกานิสถานเป็นประเทศที่ไม่มีทางออกสู่ทะเล จึงต้องอาศัยเส้นทางผ่านปากีสถานเพื่อขนส่งสินค้าเข้า – ออก เนื่องจากเป็นเส้นทางที่ใกล้และสะดวกที่สุดสำหรับการค้ากับต่างประเทศของอัฟกานิสถาน ส่วนทางด้านปากีสถาน ก็ได้รับประโยชน์จากการเก็บภาษีศุลกากร และการค้าขายแบบทวิภาคีกับอัฟกานิสถานบางส่วน แต่ที่สำคัญคือ ปากีสถานมองอัฟกานิสถานในฐานะ “ประตูสู่เอเชียกลาง” นับตั้งแต่สงครามเย็นยุติลง ประเทศเอกราชใหม่ได้ถือกำเนิดขึ้นมาในเอเชียกลาง ได้แก่ คาซัคสถาน คีร์กีซสถาน เติร์กเมนิสถาน ทาจิกิสถาน และอุซเบกิสถาน ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์ในด้านทรัพยากรธรรมชาติ ก๊าซและน้ำมัน ปากีสถานจึงเริ่มให้ความสำคัญต่อผลประโยชน์แห่งชาติทางด้านเศรษฐกิจนับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ดังนั้น ปากีสถานจึงต้องการให้อัฟกานิสถานมีสันติภาพ และความมั่นคง และพยายามให้ได้มาซึ่งรัฐบาลที่เป็นมิตรในอัฟกานิสถาน เห็นได้จากการเปลี่ยนไปร่วมมือกับสหรัฐ ฯ โค่นล้มระบอบทาลิบาน ที่ตนเองเคยให้การสนับสนุน และหันมาสถาปนาความสัมพันธ์กับรัฐบาลใหม่ที่มาจากพันธมิตรฝ่ายเหนือ อย่างไรก็ตาม ประเด็นประวัติศาสตร์ในกรณีเส้นแบ่งเขตดูรานและ

การจัดตั้งรัฐปักษีนิสถานยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญที่ขัดขวางการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศ และการได้มาซึ่งผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจที่ปากีสถานคาดหวังมาโดยตลอด

นอกจากนี้ ประเด็นผู้อพยพชาวอัฟกันที่ลี้ภัยเข้ามาในปากีสถานภายหลังเกิดสงครามในอัฟกานิสถาน ทั้งในช่วงที่สหภาพโซเวียตรุกรานอัฟกานิสถาน ใน ค.ศ.1979 และในช่วงที่สหรัฐ ฯ รุกรานอัฟกานิสถาน ใน ค.ศ.2001 เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจของปากีสถาน เนื่องจาก ปากีสถานต้องเป็นผู้ดูแล รับผิดชอบ จัดหาที่อยู่อาศัยให้กับผู้อพยพเหล่านี้ ตลอดจนผู้อพยพเหล่านี้ได้เข้ามาแย่งงานชนเผ่าท้องถิ่นของปากีสถาน ทำให้พวกเขาประสบภาวะว่างงาน ความยากจนไม่มีที่สิ้นสุด ปากีสถานจึงต้องการอัฟกานิสถานที่มีสันติภาพ และมีความมั่นคง เพื่อจะได้ร่วมมือกับอัฟกานิสถาน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่งตัวผู้อพยพเหล่านี้กลับสู่ประเทศ

อย่างไรก็ดี สงครามที่เกิดขึ้นในอัฟกานิสถาน ไม่ได้ส่งผลเสียต่อปากีสถานเพียงอย่างเดียว แต่ยังส่งผลดีต่อปากีสถานทั้งในด้านความมั่นคง และทางด้านเศรษฐกิจ กล่าวคือ การได้รับความช่วยเหลืออย่างมหาศาลทั้งทางการทหารและการเงินเพื่อการพัฒนาประเทศจากนานาชาติ โดยเฉพาะจากสหรัฐ ฯ คิดเป็นมูลค่ากว่า 10 พันล้านเหรียญสหรัฐ ฯ ทำให้ปากีสถานสามารถพัฒนากองทัพให้ทันสมัยมากขึ้น ตลอดจนสหรัฐ ฯ และนานาชาติได้ยกเลิกมาตรการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจ ดังนั้น ความช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจที่ปากีสถานได้รับจากการเปลี่ยนแปลงนโยบายในครั้งนี้ ส่งผลให้ อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ อาจกล่าวได้ว่า ทราบดที่สหรัฐ ฯ ยังคงอยู่ในอัฟกานิสถาน และปากีสถานยังคงเป็นพันธมิตรในสงครามต่อต้าน การก่อการร้ายของสหรัฐ ฯ ก็เป็นหลักประกันได้ว่า อินเดียจะไม่รุกรานปากีสถาน อย่างน้อยที่สุดก็ในอนาคตอันใกล้นี้

จากการนำ “แนวคิดผลประโยชน์แห่งชาติ” ของ ชาร์ล โอ เลิร์ช กับ อับดุล เอ ซาอีด มาวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศของปากีสถานต่ออัฟกานิสถานในยุคหลังเหตุการณ์ 9/11 เห็นได้ว่า ผลประโยชน์แห่งชาติด้านความมั่นคง และผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจ มีอิทธิพลอย่างมากในการตัดสินใจของรัฐบาลปากีสถาน อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่า เป้าหมายการดำเนินนโยบายต่างประเทศของปากีสถานต่ออัฟกานิสถาน ในช่วง 60 ปีที่ผ่านมา ยังคงไม่เปลี่ยนแปลง โดยยังคงให้ความสำคัญต่อ “ผลประโยชน์ด้านความมั่นคง” เป็นอันดับแรก

และ “ผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ” เป็นผลประโยชน์ที่มีความสำคัญรองลงมา ทั้งนี้ ผู้เขียนได้สรุปเกี่ยวกับเป้าหมายการดำเนินนโยบายต่างประเทศของปากีสถานต่ออัฟกานิสถานตั้งแต่อดีตในปัจจุบัน ไว้ 3 ประการ คือ

ประการแรก คือ ปากีสถานแสวงหาวิธีการทำให้รัฐบาลอัฟกันยุติการเรียกร้องในประเด็นเส้นแบ่งเขตศุลกากร และการจัดตั้งรัฐปชตุนิสถาน

ประการที่สอง ปากีสถานต้องการจัดตั้งรัฐบาลที่เป็นมิตรในกรุงคาบูลและพยายามสกัดกั้นอิทธิพลของอินเดียในอัฟกานิสถาน ซึ่งอินเดียอาจใช้เป็นฐานในการก่อวินาศกรรมปากีสถานก็เป็นได้

ประการสุดท้าย ปากีสถานมีความหวังตลอดมาว่าอัฟกานิสถานจะทำให้ปากีสถานสามารถ เข้าถึงประเทศเอเชียกลางในด้านค้า การพาณิชย์ และ ตลาดไฮโดรคาร์บอน รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติ ก๊าซ และน้ำมัน

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้ใช้กรอบการวิเคราะห์นโยบายต่างประเทศของแมคโกแวน และชาปิโร ซึ่งได้กำหนดตัวแปรที่มีอิทธิพลในการกำหนดนโยบายต่างประเทศเอาไว้ 11 ตัวแปร มาวิเคราะห์นโยบายต่างประเทศของปากีสถานต่ออัฟกานิสถานในยุคหลังระบอบฏอลีบาน พบว่า นอกจากผลประโยชน์แห่งชาติทั้งทางด้านความมั่นคงและทางด้านเศรษฐกิจดังที่กล่าวมา ยังมีอีกหลายตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศของปากีสถานในครั้งนี้ โดยผู้เขียนได้วิเคราะห์ 7 ตัวแปร ได้แก่ 1) นโยบายของประเทศอื่น ๆ ได้แก่ นโยบายของสหรัฐฯ ฯ และอินเดีย 2) ตัวแปรเกี่ยวกับบุคคล 3) ตัวแปรทางการเมือง 4) ตัวแปรเกี่ยวกับสถาบันและองค์กรที่มีอยู่ 5) ตัวแปรทางด้านสังคมและวัฒนธรรม 6) ตัวแปรทางด้านเศรษฐกิจ และ 7) ตัวแปรที่เชื่อมโยงอดีตถึงปัจจุบันและอนาคต ทั้งนี้ บทบาทและอิทธิพลของแต่ละตัวแปรสามารถสรุปได้ ดังต่อไปนี้

1) **นโยบายของประเทศอื่น ๆ ได้แก่ นโยบายของสหรัฐฯ ฯ** การประกาศทำสงครามต่อต้านการก่อการร้ายของประธานาธิบดี จอร์จ ดับเบิลยู บุช ได้เรียกร้องให้ประชาคมโลกร่วมมือกันทำสงครามต่อต้านการก่อการร้าย โดยเฉพาะปากีสถาน ซึ่งถือเป็นประเทศด่านหน้าที่มีพรมแดนทอดยาวติดกับอัฟกานิสถาน รวมทั้งมีความสัมพันธ์กันทางประวัติศาสตร์ ทั้งด้านเชื้อชาติ ภาษา และวัฒนธรรม ตลอดจนความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดระหว่างปากีสถานกับระบอบฏอลีบาน และขบวนการ

อัลกออิดะฮ์ สหรัฐฯ ๔ จึงเรียกร้อง และกดดันให้ปากีสถานเข้าร่วมสงครามนี้ และมุซัรริฟได้เล็งเห็นถึงผลประโยชน์ทั้งทางด้านความมั่นคงและทางด้านเศรษฐกิจที่ปากีสถานจะได้รับหากเข้าร่วมสงครามกับสหรัฐฯ ๔ จึงตัดสินใจร่วมมือกับสหรัฐฯ ๔ ส่งผลให้สหรัฐฯ ๔ ยกเลิกมาตรการคว่ำบาตรต่อปากีสถาน ให้ความช่วยเหลือทั้งทางด้านเศรษฐกิจและการทหาร สนับสนุนรัฐบาลทหารของมุซัรริฟให้อยู่ในอำนาจต่อไป นอกจากนี้ยังกำหนดให้ปากีสถานหันส่วนทางด้านยุทธศาสตร์ ในสงครามต่อต้านการก่อการร้าย และเป็นพันธมิตรหลักนอกนาโต ใน ค.ศ. 2005 อาจกล่าวได้ว่า หากสหรัฐฯ ๔ ปราศจากความร่วมมือจากปากีสถาน สหรัฐฯ ๔ อาจไม่สามารถจับกุม หรือสังหารแกนนำคนสำคัญของอัลกออิดะฮ์และฏอลีบานทั้งในอัฟกานิสถาน และปากีสถานได้

นโยบายของอินเดีย อินเดีย ถือเป็นศัตรูดั้งเดิมของปากีสถาน นับตั้งแต่ได้รับเอกราชเป็นต้นมา อีกทั้งยังเป็นศัตรูที่มีขนาดประเทศและกองทัพที่ใหญ่กว่า และเข้มแข็งกว่า ทั้งนี้ปากีสถานและอินเดียต่างพยายามแข่งขันกันมีอิทธิพลเหนืออัฟกานิสถานตลอดมา โดยปากีสถานต้องการให้อัฟกานิสถานเป็นดินแดนสำหรับการดำเนินยุทธศาสตร์เชิงลึก หากในอนาคตต้องทำสงครามกับอินเดีย ส่วนอินเดียก็พยายามขัดขวางไม่ให้ปากีสถานบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว ดังนั้นเมื่อเกิดเหตุการณ์ 9/11 อินเดียได้เสนอให้ความช่วยเหลือสหรัฐฯ ๔ อย่างเต็มที่ อันรวมถึงการยินยอมให้สหรัฐฯ ๔ ใช้ดินแดนของตนเป็นฐานปฏิบัติการต่อต้านการก่อการร้าย ทั้งนี้ อินเดียต้องการให้สหรัฐฯ ๔ รวมประเด็นการเคลื่อนไหวของนักรบที่ต่อสู้เพื่อปลดปล่อยชาวแคชเมียร์ เป็นหนึ่งในนโยบายต่อต้านการก่อการร้ายด้วย เมื่อเหตุการณ์เป็นเช่นนี้ ปากีสถานเกรงว่าหากสหรัฐฯ ๔ และอินเดียร่วมมือกัน และปากีสถานเลือกอยู่ฝ่ายตรงข้ามแล้ว ปากีสถานจะสูญเสียผลประโยชน์ด้านความมั่นคง โดยเฉพาะสหรัฐฯ ๔ อาจยินยอมให้อินเดียเข้ารุกรานปากีสถาน และปากีสถานจะเผชิญหน้ากับศัตรูทั้ง 2 ฝ่ายของชายแดน รวมทั้งในประเด็นแคชเมียร์ - แคชเมียร์ ดังนั้น เพื่อเป็นการถ่วงดุลอินเดีย และไม่ให้อินเดียขยายอิทธิพลเข้ามาในอัฟกานิสถานมากกว่าเดิม ปากีสถาน จึงต้องร่วมมือกับสหรัฐฯ ๔ ทำสงครามครั้งสำคัญนี้ เมื่อสหรัฐฯ ๔ ยินยอมให้พันธมิตรฝ่ายเหนือซึ่งได้รับการสนับสนุนจากอินเดียในช่วงที่ปากีสถานให้การสนับสนุนฏอลีบาน ขึ้นมามีอำนาจในกรุงคาบูล ปากีสถานมองว่าเป็นภัยคุกคามยิ่งต่อประเทศ อีกทั้งยังทำให้อินเดียสามารถขยายอิทธิพลเข้าไปในอัฟกานิสถาน

ได้มากขึ้นด้วย เห็นได้จากการที่ปากีสถานกล่าวหาว่าอินเดียใช้สถานกงสุลที่อยู่บริเวณชายแดนของอัฟกานิสถาน สนับสนุนกลุ่มชาตินิยมบาลูช ก่อการจลาจลเพื่อแบ่งแยกดินแดนในจังหวัดบาลูชิสถานของปากีสถาน อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะไม่สามารถยับยั้งการแพร่ขยายอิทธิพลของอินเดียในอัฟกานิสถานได้ แต่อย่างน้อยที่สุดการคงอยู่ในอัฟกานิสถานของสหรัฐ ฯ และกองกำลังนาโต ก็เป็นเครื่องรับประกันได้ว่าอินเดียจะไม่รุกรานปากีสถาน อย่างน้อยก็ในอนาคตอันใกล้นี้ และแม้ว่าทั้งสองประเทศจะยังคงมีความระแวง ไม่เชื่อใจกัน และมีความขัดแย้งกันอยู่ แต่ความสัมพันธ์ระหว่างปากีสถานกับอินเดียก็ถือว่า ได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้นกว่าเดิม ในยุคหลังเหตุการณ์ 9/11

2) **พลเอก เพอร์เวซ มุซาร์รีฟ** เป็นผู้นำประเทศที่ควบสองตำแหน่ง คือ ผู้บัญชาการกองทัพ และประธานาธิบดี จากการยึดอำนาจจากนายกรัฐมนตรีนาวาซ ชารีฟ ในวันที่ 12 ตุลาคม ค.ศ.1999 การที่พลเอกเพอร์เวซ มุซาร์รีฟ เป็นนายทหารที่มีความก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ผ่านศึกสำคัญ ๆ กับอินเดียและเข้าร่วมกองกำลังรักษาสันติภาพของสหประชาชาติมาแล้ว และยังคงมีความหลงใหลต่ออินเดีย นอกจากนี้เขายังเป็นนายทหารที่มีความเคร่งครัด เข้มงวดเป็นนักยุทธวิธีที่ชาญฉลาด มาจากครอบครัวราชการ และที่สำคัญการที่เขามี มุสฏอฟา เคมาล อะตาเตร์ก เป็นต้นแบบมาตั้งแต่สมัยยังเด็ก ส่งผลให้เขาเป็นคนที่มีความคิดแบบแยกศาสนา ออกจากการเมือง (Secularism) ทำให้เขาถูกต่อต้านจากกลุ่มอิสลามสุดโต่งในปากีสถาน และถูกลอบสังหารอย่างน้อยที่สุด 3 ครั้ง ในช่วงที่เขาดำรงตำแหน่ง ตลอดจนการที่มุซาร์รีฟเป็นผู้นำที่มีอำนาจทั้งทางการเมืองและการทหารอยู่ในมือ ทำให้มีอำนาจในการตัดสินใจขั้นสุดท้ายในประเด็นที่เกี่ยวกับความมั่นคง โดยเฉพาะการตัดสินใจเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศของปากีสถานต่ออัฟกานิสถาน หลังเหตุการณ์วินาศกรรม 9/11 ดังนั้น ผู้นำที่มีอำนาจเด็ดขาด กอปรกับอุปนิสัยส่วนตัวของประธานาธิบดีมุซาร์รีฟดังที่กล่าวมาข้างต้น ถือเป็นตัวแปรที่ส่งเสริมให้เขาตัดสินใจเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศของปากีสถานต่ออัฟกานิสถานในครั้งนี้

3) **ความไร้เสถียรภาพของรัฐบาลทหาร** สถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นภายในประเทศ อันเป็นเหตุจากความขัดแย้งระหว่างชนเผ่าต่าง ๆ ตลอดจนความขัดแย้งระหว่างนิกายซุนนี และชีอะฮ์ และรัฐบาลทหารภายใต้การนำของประธานาธิบดีมุซาร์รีฟ ไม่สามารถจัดการกับปัญหา

ความรุนแรงดังกล่าวให้สงบลงได้ ทำให้มีผู้เสียชีวิต และบาดเจ็บจำนวนมาก รวมทั้งส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชน เนื่องจากรัฐบาลให้ความสำคัญต่อการเข้าไปควบคุมปัญหาความรุนแรงอย่างมาก จนละเลยความเป็นอยู่ของประชาชน ในขณะเดียวกันสถานการณ์สู้รบในแคว้นฉั่มมู – แคชมีร์ยังคงรุนแรงขึ้น มีการปะทะกันอย่างดุเดือดระหว่างทหารอินเดียกับปากีสถาน ตามแนวเส้นควบคุมอย่างต่อเนื่อง สถานการณ์ดังกล่าว ส่งผลให้รัฐบาลทหารของมุชร์รีฟขาดเสถียรภาพ และความชอบธรรมที่จะอยู่ในอำนาจต่อไป อย่างไรก็ตาม เหตุการณ์วินาศกรรม 9/11 ที่เกิดขึ้น ทำให้รัฐบาลทหารภายใต้การนำของมุชร์รีฟ มองเห็นโอกาส ในการคงอำนาจต่อไป โดยอ้างถึงความจำเป็นด้านความมั่นคง จากการมีพรมแดนติดกับอัฟกานิสถาน และกองกำลังกฏอ์ลีบาน และอัลกออิดะฮ์ที่หลบหนีเข้ามาอยู่ในปากีสถาน ซึ่งถือเป็นภัยคุกคามความมั่นคงของประเทศ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐบาลทหารต้องปกครองประเทศต่อไปเพื่ออำนวยความสะดวกต่อการรักษาความมั่นคงของชาติ ซึ่งหากเป็นรัฐบาลพลเรือน การตัดสินใจใด ๆ เกี่ยวกับความมั่นคงของชาติ ต้องผ่านกระบวนการหลายขั้นตอน แต่รัฐบาลทหารสามารถทำการตัดสินใจอย่างรวดเร็ว เพื่อให้สามารถปกป้องรักษาผลประโยชน์ด้านความมั่นคงของประเทศได้อย่างทันท่วงที กล่าวได้ว่า รัฐบาลมุชร์รีฟได้ใช้ความร่วมมือกับสหรัฐฯ ในการทำสงครามต่อต้านการก่อการร้าย เป็น “ไฟทางการทูต” เพื่อสร้างเสถียรภาพภายในประเทศ และเพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับรัฐบาลทหารของเขาในการปกครองประเทศต่อไป

4) บทบาทของกองทัพและหน่วยข่าวกรองทหาร (ISI) ของปากีสถาน เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทอย่างสำคัญต่อการตัดสินใจกำหนดและดำเนินนโยบายต่างประเทศของปากีสถานต่ออัฟกานิสถาน มาตั้งแต่อดีต จนกระทั่งปัจจุบัน เนื่องจาก ตั้งแต่ปากีสถานได้รับเอกราชเป็นต้นมา รัฐบาลพลเรือนไร้ซึ่งความสามารถในการควบคุมกองทัพ และรักษาผลประโยชน์ด้านความมั่นคงของประเทศ กอปรกับปัญหาด้านการคอร์รัปชันโดยนักการเมือง ทำให้ทหารสามารถเข้ามาแทรกแซงทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง กองทัพ และ ISI จึงมีบทบาทอย่างสำคัญต่อการตัดสินใจในประเด็นที่เกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศมาโดยตลอด โดยเฉพาะการตัดสินใจกำหนดและดำเนินนโยบายต่างประเทศของปากีสถานต่ออัฟกานิสถานทั้งในอดีตและ

ปัจจุบัน ทั้งนี้ ในยุคหลังเหตุการณ์ 9/11 กองทัพ และ ISI ได้แสดงบทบาทสำคัญอีกครั้งในการรวบรวมข้อมูลข่าวกรองและตัดสินใจเปลี่ยนแปลงนโยบายครั้งสำคัญของปากีสถานต่ออัฟกานิสถาน การตัดสินใจดังกล่าวทำให้กองทัพปากีสถานได้รับความช่วยเหลืออย่างมากจากสหรัฐ ฯ และประเทศพันธมิตรอื่น ๆ ทั้งในรูปแบบเงินช่วยเหลือและการขายอาวุธยุทโธปกรณ์ทางทหารในราคาถูกให้ ส่งผลให้กองทัพปากีสถานมีความทันสมัยมากขึ้น

5) “พหุสังคม” และความแตกแยกทางด้านสังคม วัฒนธรรมและศาสนา สภาพสังคมของปากีสถานมีลักษณะของความเป็น “พหุสังคม” เนื่องจากประกอบด้วยประชาชนหลากหลายเชื้อชาติ ภาษา และวัฒนธรรม และความแตกต่างดังกล่าวทำให้สภาพสังคมของปากีสถานเป็นสังคมที่ขาดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จากความแตกต่างหลากหลายเหล่านี้ส่งผลให้มีความแตกแยก ก่อให้เกิดความวุ่นวายทางการเมืองตามมา เช่น การแบ่งแยกประเทศปากีสถานตะวันออกเป็นประเทศบังคลาเทศ ใน ค.ศ.1971 การก่อการจลาจลเรียกร้องให้มีการตัดสินใจด้วยตนเองของชาวบาลูช ในจังหวัดบาลูชิสถาน และการกดขี่ข่มเหงนักรบการเมือง และประชาชนชาวซินด์โดยรัฐบาลกลาง ตลอดจนระบบศักดินาที่อยู่คู่กับปากีสถานมาตั้งแต่ก่อตั้งประเทศ ก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยหลักที่ทำให้ปากีสถานมีความแตกแยกมาจนกระทั่งปัจจุบัน นอกจากนี้ “ความขัดแย้งทางด้านศาสนา” เป็นอีกหนึ่งปัจจัยทำให้เกิดความรุนแรงขึ้นในประเทศ อันเป็นความขัดแย้งระหว่างนิกายซุนนี และชีอะฮ์ นอกจากนี้ยังมีกลุ่มที่เรียกร้องให้ปากีสถานปกครองประเทศโดยใช้ระบบกฎหมายอิสลาม (Sharia) ตลอดจนตั้งศาลชะรีอัตขึ้น (Shariat Court) มาใช้ทั่วประเทศ แต่ข้อเสนอดังกล่าวก็ไม่ได้รับการขานรับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจาก พลเอกเพอร์เวซ มุชร์รอฟ ซึ่งเป็นผู้ที่มีแนวคิดแยกศาสนาออกจากการเมือง ทำให้มุชร์รอฟถูกต่อต้านจากคนกลุ่มนี้ จนก่อให้เกิดเหตุการณ์สำคัญ คือ เหตุการณ์บุกยัด มัสญิดแดง ซึ่งหลังจากรัฐบาลของมุชร์รอฟ สั่งให้กองกำลังหน่วยจู่โจมเข้ายึดมัสญิดแดงคืน ในวันที่ 10 กรกฎาคม ค.ศ.2007 ยิ่งส่งผลให้เกิดกระแสต่อต้านรัฐบาลมุชร์รอฟมากยิ่งขึ้น เหตุการณ์ความรุนแรง ทั้งการระเบิดพลีชีพ การลักพาตัว และการทำสงครามจรยุทธ์ โดยมีเป้าหมายที่เจ้าหน้าที่ด้านความมั่นคงของปากีสถาน เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง สถานการณ์ดังกล่าว ถือเป็นความล้มเหลวของรัฐบาลมุชร์รอฟที่ไม่สามารถควบคุมเหตุการณ์

ความรุนแรงได้ ส่งผลให้รัฐบาลปากีสถานขาดเสถียรภาพ ดังนั้น ความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรม และความแตกแยกด้านศาสนา จึงถือเป็นตัวแปรสำคัญอีกประการที่ทำให้ประธานาธิบดี มุซาร์รอฟ ต้องเปลี่ยนนโยบายต่างประเทศต่ออัฟกานิสถาน

6) สภาวะเศรษฐกิจที่ถดถอย ก่อนเกิดเหตุการณ์วินาศกรรม 9/11 เศรษฐกิจของปากีสถานอยู่ในสภาพใกล้ล่มสลาย แม้ว่ามุซาร์รอฟจะพยายามแก้ไขปัญหาทางด้านเศรษฐกิจอย่างเร่งด่วน แต่การดำเนินนโยบายทางด้านเศรษฐกิจไม่ประสบผลสำเร็จ เศรษฐกิจของปากีสถานจึงยังคงตกต่ำ ดังนั้น หากปากีสถานเล็งความร่วมมือกับสหรัฐ ฯ ในสงครามต่อต้านการก่อการร้าย ปากีสถานจะได้รับความช่วยเหลือทั้งทางด้านเศรษฐกิจและการทหารอย่างมากมาจากสหรัฐ ฯ นอกจากนี้ ความต้องการค้าขายกับประเทศในเอเชียกลาง ซึ่งอุดมสมบูรณ์ในด้านทรัพยากรธรรมชาติ ก๊าซและน้ำมัน เป็นแรงดึงดูดให้ปากีสถานต้องการรัฐบาลที่เป็นมิตรในอัฟกานิสถานเพื่อเป็นทางผ่านสู่เอเชียกลาง ดังนั้น สภาวะเศรษฐกิจถดถอย เป็นตัวแปรสำคัญอีกประการหนึ่งในการพิจารณาเปลี่ยนแปลงนโยบายของมุซาร์รอฟในครั้งนี้ โดยนับตั้งแต่ปากีสถานตัดสินใจเข้าร่วมกับสหรัฐ ฯ โคนล้มระบอบทาลิบาน และไล่ล่าขบวนการอัลกออิดะฮ์ ทำให้ปากีสถานได้รับความช่วยเหลือ มากกว่า 10 พันล้านเหรียญสหรัฐ ฯ มีการยกเลิกมาตรการคว่ำบาตรต่อปากีสถาน ตลอดจนปากีสถานสามารถส่งออกสินค้าไปยังสหรัฐ ฯ และประเทศอื่น ๆ ได้มากขึ้น

7) ความขัดแย้งระหว่างปากีสถานกับอัฟกานิสถานในประเด็นเส้นแบ่งเขตดูราน และการจัดตั้งรัฐปชตุนิสถาน เป็นประเด็นความขัดแย้งระหว่างปากีสถานกับอัฟกานิสถานมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แม้ว่าจะมีความพยายามแก้ไขปัญหานี้หลายครั้งแต่ก็ประสบความล้มเหลวมาโดยตลอด ประเด็นดังกล่าวจึงเปรียบเสมือน “ยาพิษ” ในความสัมพันธ์ระหว่างปากีสถานกับอัฟกานิสถาน และทำให้ปากีสถานไม่อาจบรรลุเป้าหมายในการดำเนินนโยบายต่างประเทศต่ออัฟกานิสถาน ไม่ว่าจะเป็นการความต้องการที่จะให้อัฟกานิสถานเป็นดินแดนสำหรับการดำเนินยุทธศาสตร์เชิงลึกหากมีการเผชิญหน้ากับอินเดีย และเพื่อตอบสนองความปรารถนาที่จะเข้าไปค้าขายกับประเทศในเอเชียกลางผ่านอัฟกานิสถาน แม้กระทั่ง จึงเป็นปัจจัยที่ทำให้ปากีสถานเปลี่ยนแปลงนโยบายต่ออัฟกานิสถาน หลังการเปลี่ยนแปลงนโยบาย ปากีสถาน

พยายามทำให้รัฐบาลอัฟกานิสถาน ภายใต้การนำของประธานาธิบดี ฮามิด การ์ชัย ยอมรับเส้นแบ่งเขตดูราน เป็นเส้นเขตแดนระหว่างประเทศ และพยายามยื่นข้อเสนอให้มีการสร้างรั้วกันเขตแดน เพื่อลดการแทรกแซงข้ามพรมแดนของผู้ก่อการร้าย แต่ยังไม่ประสบความสำเร็จ

จากการวิเคราะห์โดยสรุปดังที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า ทั้งผลประโยชน์แห่งชาติ ทางด้านความมั่นคง และทางด้านเศรษฐกิจ รวมทั้งตัวแปรภายในและภายนอกประเทศ มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศของปากีสถานต่ออัฟกานิสถานในยุคหลังระบอบฏอลีบาน – ปัจจุบัน ดังนั้น หากจะพิจารณาว่า ที่ผ่านมาหลังจากที่ปากีสถานได้เปลี่ยนแปลงนโยบายต่ออัฟกานิสถานแล้ว ปากีสถานประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวในการดำเนินนโยบายดังกล่าว ในที่นี้ผู้เขียนได้สรุปว่า มีทั้งความสำเร็จและความล้มเหลว

ความสำเร็จด้านเศรษฐกิจ โดยตั้งแต่ปากีสถานตัดสินใจเข้าร่วมสงครามต่อต้านการก่อการร้ายกับสหรัฐ ฯ สหรัฐ ฯ และนานาชาติได้ยกเลิกมาตรการคว่ำบาตรปากีสถาน มอบเงินช่วยเหลือให้กับปากีสถานรวมแล้วกว่า 10 พันล้านเหรียญสหรัฐ ฯ โดยแบ่งเป็นความช่วยเหลือทางการเงินด้านการทหารมูลค่า 7.89 พันล้านเหรียญสหรัฐ ฯ และความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจมูลค่า 3.1 พันล้านเหรียญสหรัฐ ฯ และในช่วงปลาย ค.ศ. 2007 สภาของเกรตของสหรัฐ ฯ ได้อนุมัติให้เงินช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาพื้นที่ชนเผ่าพาดตาของปากีสถานเป็นจำนวนเงินอีก 750 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ฯ ในกรอบระยะเวลา 10 และอนุมัติอีก 2 พันล้านเหรียญสหรัฐ ฯ ให้กับปากีสถาน เพื่อนำไปพัฒนาทาง ด้านเศรษฐกิจและสังคมของปากีสถาน และตั้งแต่ปากีสถานเข้าร่วมสงครามต่อต้านการก่อการร้าย อัตราการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจของปากีสถานขยายตัวโดยเฉลี่ยร้อยละ 7 ต่อปี ในช่วง ค.ศ.2002 – 2008

ความสำเร็จด้านความมั่นคง จากปฏิบัติการต่อต้านการก่อการร้าย ในกรณีที่สามารถจับกุมหรือสังหารแกนนำคนสำคัญของขบวนการอัลกออิดะฮ์ได้หลายคน รวมทั้ง อะบู สุบัยดะฮ์, รัมซี บิน อัล – ทิบย์, คาลิด ชีค โมฮัมหมัด และ อาบู ฟารัจ อัล – ลิบบี ซึ่งความสำเร็จกล่าวจะเป็นไปไม่ได้หากปราศจากความร่วมมือระหว่างหน่วยข่าวกรองของ สหรัฐ ฯ และปากีสถานที่แลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับกลยุทธ์และแผนการในอนาคตของ อัลกออิดะฮ์

ความล้มเหลวทางด้านเศรษฐกิจ จะเห็นได้ว่า ความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น เป็นความเจริญเติบโตที่ได้รับอนิสงค์จากเงินทุนจากนานาชาติที่หลั่งไหลเข้ามาในปากีสถานในรูปแบบความช่วยเหลือทางด้านอาหารและเศรษฐกิจ แต่เงินทุนดังกล่าวถูกนำไปใช้ในด้านการทหารโดยเฉพาะปฏิบัติการต่อต้านการก่อการร้าย ในพื้นที่บริเวณชายแดนปากีสถาน – อัฟกานิสถาน มากกว่านำไปใช้ในการพัฒนาด้านสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ ทำให้ความเป็นอยู่ของประชาชนชาวปากีสถานยังคงประสบภาวะยากจน อัตราการอ่านออกเขียนได้ยังอยู่ในระดับต่ำ อีกทั้งความช่วยเหลือบางส่วนยังถูกนำไปใช้ในทางที่ผิด กล่าวคือ ความช่วยเหลือเหล่านี้ตกไปอยู่ในมือของเหล่าผู้นำ ทั้งในกองทัพและรัฐบาล ตลอดจนนักธุรกิจ มาเฟีย หรือกลุ่มคักดินา หรืออาจกล่าวได้ว่า มีการทุจริตยักยอกเงินช่วยเหลือจากต่างประเทศโดยกลุ่มชนชั้นนำของประเทศ

ความล้มเหลวด้านความมั่นคง จะเห็นได้ ความปรารถนาของปากีสถานที่ต้องการมีรัฐบาลที่เป็นมิตรในอัฟกานิสถาน เพื่อให้ได้มาซึ่งยุทธศาสตร์เชิงลึก และให้อัฟกานิสถานเป็นประตูการค้าสู่ประเทศเอเชียกลาง ก็ถือว่าไม่ได้ประสบความสำเร็จโดยสิ้นเชิง เนื่องจาก พันธมิตรฝ่ายเหนือ ซึ่งได้รับความช่วยเหลือจากอินเดีย ขึ้นมามีอำนาจในกรุงคาบูล หลังการโค่นล้มมุลลิฮาน ทำให้ปากีสถานไม่อาจมีรัฐบาลที่เป็นมิตรอย่างแท้จริงในกรุงคาบูล อีกทั้งยังล้มเหลวในกรณีที่ต้องการถ่วงดุลอินเดีย และยับยั้งการขยายอิทธิพลของอินเดียในอัฟกานิสถานมากขึ้นด้วย

จะเห็นได้ว่า แม้ปากีสถานจะส่งเจ้าหน้าที่กว่า 80,000 นายเข้าไปปฏิบัติการในพื้นที่บริเวณแนวชายแดน เนื่องจากกองกำลังมุลลิฮาน และอัลกออิดะฮ์ ได้หลบหนีเข้ามาอาศัยอยู่ในพื้นที่ชนเผ่า บริเวณแนวชายแดนของปากีสถาน ปากีสถานจึงไม่อาจหลีกเลี่ยงความปรารถนาของสหรัฐฯ ที่ต้องการเข้ามาปฏิบัติการไล่ล่าขบวนการอัลกออิดะฮ์ในพื้นที่ชนเผ่าของปากีสถานได้ ทำให้เกิดกระแสต่อต้านอเมริกา และไม่เห็นด้วยกับนโยบายต่อต้านการก่อการร้ายของประธานาธิบดีบุชหรือฟามากขึ้น เป็นเหตุให้พวกเขาก่อการจลาจล ที่รุนแรง และหลากหลายรูปแบบ ทั้งในด้านการลักลอบสังหารตัวประธานาธิบดีบุชหรือฟ การระเบิดพลีชีพ การลักพาตัว และการทำสงครามจรรยา โดยเป้าหมายที่หน่วยราชการ และกองกำลังความมั่นคงของปากีสถานเป็นสำคัญ และแม้ว่าปากีสถานจะร่วมมือกับสหรัฐฯ ๔ อย่างเต็มที่ในปฏิบัติการไล่ล่าขบวนการอัลกออิดะฮ์ในพื้นที่

บริเวณชายแดน แต่ภูอลิบันยังคงฝังตัวอยู่บริเวณพรมแดนปากีสถาน – อัฟกานิสถาน ส่วนผู้นำสูงสุดของ อัลกออิดะฮ์ ยังคงซ่อนตัวอยู่ในดินแดนของปากีสถาน และผู้ก่อการร้ายยังคงโจมตีทั้งภายใน และบริเวณชายแดนของปากีสถานต่อไป ทั้งนี้ อาจกล่าวได้ว่า ทรายบิตที่กองกำลังภูอลิบันยังคงหลบภัยอยู่ในปากีสถาน การก่อความไม่สงบของพวกเขาจะยังคงอยู่ต่อไป

จากการศึกษาผู้วิจัยมองว่า มีสัญญาณบ่งชี้ว่า ภูอลิบัน ได้ขยายตัวเข้ามาในปากีสถาน 5 ประการ กล่าวคือ

1) การเพิ่มขึ้นของโรงเรียนสอนศาสนาในปากีสถาน ซึ่งเพิ่มขึ้นจาก 7,000 แห่ง ใน ค.ศ. 2000 เป็น 11,000 แห่งใน ค.ศ. 2003 และเพิ่มขึ้นเป็น 13,000- 14,000 แห่ง ใน ค.ศ. 2006 โดยความพยายามของรัฐบาลที่จะปรับหลักสูตรให้โรงเรียนสอนศาสนาเหล่านี้ ออกจากการทำญihadของกลุ่มผู้มีความคิดสุดโต่ง โดยรัฐบาลมุซาร์รอฟ ได้กำหนดให้โรงเรียนสอนศาสนามาลงทะเบียนกับหน่วยงานของรัฐให้ถูกต้อง เพื่อให้สะดวกต่อการควบคุม แต่ความพยายามดังกล่าว ประสบความสำเร็จล้มเหลวอย่างมาก โดยร้อยละ 35 ของโรงเรียนสอนศาสนา ยังไม่ได้ลงทะเบียนอย่างเป็นทางการภายใต้แผนการของรัฐบาล ทั้งนี้ อาจกล่าวได้ว่า จำนวนโรงเรียนศาสนาที่เพิ่มขึ้น เป็นผลมาจากการสนับสนุนแนวคิด วะฮะบีเย์ ของซาอูดิอาระเบียอย่างต่อเนื่อง

2) แนวโน้มการเพิ่มขึ้นของการเป็นกลุ่มที่มีแนวคิดสุดโต่งของวัยรุ่นชาวปากีสถาน และชาวอัฟกันที่อยู่ในปากีสถานบางส่วน ถูกกระตุ้นโดยการคงอยู่ในอัฟกานิสถานของกองกำลังทหารของสหรัฐ ฯ และนาโต

3) การทำให้เจ้าหน้าที่ในกองทัพและหน่วยข่าวกรองเป็นกลุ่มที่มีแนวคิดสุดโต่งเพิ่มขึ้นทีละน้อย ซึ่งถูกกระตุ้นโดยการเป็นพันธมิตรกับประเทศตะวันตกของรัฐบาลปากีสถาน

4) วิวัฒนาการความสัมพันธ์อันยาวนานระหว่างมูญาฮิดีน ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากปากีสถานในอดีต โดยเฉพาะกลุ่มที่ต่อสู้เพื่อแบ่งแยกดินแดนชาวแคชเมียร์และกองกำลังภูอลิบัน กับพรรคการเมืองนิยมแนวทางอิสลาม เจ้าหน้าที่กองทัพและหน่วยข่าวกรองบางส่วนภูอลิบัน พัฒนาการสำคัญประการหนึ่ง คือ การเกิดขึ้นของขบวนการภูอลิบันชาวปากีสถาน (Taliban Movement of Pakistan: TMP หรือ Tehreek-e Taliban-e Pakistan) นำโดยไบตุลลอฮ์ มัสอูด

5) อาวุธและเงินที่ผิดกฎหมายเกิดขึ้นอย่างมาก โดยมาจากค้ายาเสพติด การค้าอาวุธ การลักลอบค้าขายสินค้า และการเก็บภาษีสินค้าเข้า – ออก ของอัฟกานิสถาน ที่ผ่านพรมแดน ปากีสถาน เป็นต้น

6) การประยุกต์ใช้กฎหมายอิสลาม (Shariah) ในพื้นที่ที่ชนเผ่าปุกตุนอาศัยอยู่ โดยเฉพาะในเขตพื้นที่ชนเผ่า เช่น วาซีริสถาน เหนือและใต้ฮังกู (Hangu), บันนู (Bannu) และ ตามชายขอบของเดรา อิสมาอิล ข่าน (Dera Ismail Khan) จังหวัดนอร์ทเวสต์ ฟรอนเทียร์ ของปากีสถานได้ปรากฏให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรม

ดังนั้น หากมองในภาพรวม ผู้วิจัยมองว่า การดำเนินนโยบายต่างประเทศของปากีสถาน ต่ออัฟกานิสถานในยุคหลังระบอบฏอลีบานประสบความสำเร็จพอสมควร จากการที่ปากีสถานไม่อาจบรรลุเป้าหมายที่ตั้งเอาไว้ทั้งในด้านเศรษฐกิจและความมั่นคง ดังที่กล่าวมาข้างต้น นอกจากนี้ จากการสำรวจในปากีสถาน ในเดือน มิถุนายน ค.ศ.2008 พบว่า ประชาชนชาวปากีสถาน ร้อยละ 63 รู้สึกปลอดภัยน้อยลงในช่วง 1 ปีที่ผ่านมา ร้อยละ 86 เห็นว่า ประเทศของพวกเขาดำเนินนโยบายต่างประเทศในทางที่ผิดพลาด และร้อยละ 72 เห็นว่า สภาพเศรษฐกิจของพวกเขาแย่ในช่วงปีที่ผ่านมา นอกจากนี้ ยังมีสัญญาณบ่งชี้ถึงวิกฤติการณ์ทางการเมืองในปากีสถาน กล่าวคือ กองกำลังฏอลีบาน สามารถขยายตัวและอาศัยอยู่ตามแนวชายแดนของปากีสถาน – อัฟกานิสถาน, เจ้าหน้าที่กองทัพของปากีสถานที่ฝึกไปฏอลีบานเพิ่มมากขึ้น, สถานการณ์ความรุนแรงที่เพิ่มขึ้นในพื้นที่ต่าง ๆ ของปากีสถาน ตลอดจนเหตุระเบิดพลีชีพ และการขยายตัวเพิ่มขึ้นของกองกำลังอัลกออิดะฮ์ เหล่านี้ ถือเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของปากีสถาน และประเทศในภูมิภาค

แนวโน้มในความสัมพันธ์ระหว่างปากีสถาน - อัฟกานิสถานในยุคหลังประธานาธิบดีมูซาร์รอฟ

แม้ปากีสถานกับอัฟกานิสถานจะพยายามปรับความสัมพันธ์ระหว่างกันให้ดีขึ้น โดยผ่านความร่วมมือทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี แต่ความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองประเทศจะยังคงอยู่บนพื้นฐานของความไม่เชื่อใจกันต่อไป อันเป็นผลมาจากความขัดแย้งในประเด็นเส้นแบ่งเขตคูราน และการจัดตั้งรัฐปุกตุนิสถาน ตลอดจนต่างฝ่ายต่างกล่าวหาว่าอีกฝ่ายเข้าไปแทรกแซงกิจการ

ภายในของประเทศตน โดยเฉพาะ การกล่าวหาจากทางด้านอัฟกานิสถานที่ว่า ปากีสถานไม่ได้ปฏิบัติการต่อต้านการก่อการร้ายอย่างจริงจัง ส่วนปากีสถานก็กล่าวหาว่า การก่อการจลาจลเพื่อแบ่งแยกดินแดนในจังหวัดบาฆุชิสถานของปากีสถาน ได้รับการสนับสนุนจากดินแดนของอัฟกานิสถาน ทั้งนี้ ประเด็นต่าง ๆ ที่กล่าวมา ถือเป็นอุปสรรคสำคัญ ในการพัฒนาความสัมพันธ์ทั้งทางด้านการเมือง ความมั่นคง และเศรษฐกิจระหว่างปากีสถานกับอัฟกานิสถาน และจะยังคงเป็นประเด็นที่เปรียบเทียบเสมือน “ยาพิษ” ในความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศต่อไปในอนาคต

อย่างไรก็ดี ภายหลังจากที่ พลเอก เพอร์เวซ มุชร์รอฟ ถูกกดดันจากหลายฝ่ายให้ก้าวลงจากตำแหน่งผู้บัญชาการกองทัพ ตลอดจนวิกฤติการณ์ทางการเมืองในรอบ ค.ศ.2007 ส่งผลให้กระแสต่อต้านมุชร์รอฟ รุนแรงมากยิ่งขึ้น ทำให้เขาต้องก้าวลงจากตำแหน่งผู้บัญชาการกองทัพ ในวันที่ 28 พฤศจิกายน ค.ศ.2007 ยิ่งไปกว่านั้น ผลการเลือกตั้งทั่วไป ในเดือน กุมภาพันธ์ ค.ศ.2008 พรรค PPP ของนางบุตโตที่เสียชีวิตจากการลอบสังหาร ในวันที่ 27 ธันวาคม ค.ศ.2007 และปัจจุบัน อยู่ภายใต้การนำของนาย ซาดารี ผู้เป็นสามี ได้รับที่นั่ง 88 ที่นั่ง ตามมาด้วย พรรค PMN-L ของนาย นาวาซ ซารีฟ ได้ 67 ที่นั่ง ส่วนพรรค PMN-Q ที่มุชร์รอฟให้การสนับสนุนได้เพียง 34 ที่นั่ง เห็นได้ว่าพรรคที่มุชร์รอฟให้การสนับสนุนพ่ายแพ้การเลือกตั้ง สะท้อนให้เห็นถึงความนิยมในตัวของมุชร์รอฟอยู่ในจุดที่ตกต่ำอย่างมาก กระแสต่อต้านเพิ่มมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม มุชร์รอฟ ยังคงอยู่ในตำแหน่งประธานาธิบดีต่อไป ภายใต้อำนาจสนับสนุนของสหรัฐ ฯ เนื่องจากสหรัฐ ฯ มองว่า มุชร์รอฟ น่าจะเป็นบุคคลที่สร้างเสถียรภาพให้เกิดขึ้นในปากีสถาน และนางคอนลิซา ไรซ์ รัฐมนตรีต่างประเทศของสหรัฐ ฯ หวังว่า รัฐบาลใหม่ของปากีสถานจะทำงานร่วมกับมุชร์รอฟต่อไป

ทั้งนี้ เมื่อมีการจัดตั้งรัฐบาลผสมระหว่าง พรรค PPP ภายใต้อำนาจของนาย ซาดารี กับ พรรค PMN-L ของนายนาวาซ ซารีฟ รัฐบาลใหม่ได้กดดันให้มุชร์รอฟลงจากตำแหน่งประธานาธิบดี ซึ่งในช่วงแรกเขาปฏิเสธการลงจากตำแหน่ง แต่ในที่สุด ด้วยการกดดันจากหลายฝ่าย และในช่วงหลังสหรัฐ ฯ เริ่มเรียกร้องให้เขาลงจากอำนาจ เขาได้ลาออกจากตำแหน่งประธานาธิบดีของปากีสถาน ในวันที่ 18 สิงหาคม ค.ศ.2008 ก่อนที่จะถูกถอดถอนโดยรัฐบาลผสม ทำให้รัฐบาลใหม่ของปากีสถานเป็นรัฐบาลพลเรือนอย่างเต็มตัว นับตั้งแต่การรัฐประหารโดย พลเอก เพอร์เวซ มุชร์รอฟ ในวันที่ 12 ตุลาคม ค.ศ.1999

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าปากีสถานจะอยู่ภายใต้การปกครองโดยรัฐบาลพลเรือน แต่กองทัพและหน่วยข่าวกรองทางทหาร (ISI) จะยังคงมีบทบาทในการตัดสินใจในประเด็นที่เกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศ โดยเฉพาะ นโยบายต่างประเทศของปากีสถานต่ออัฟกานิสถาน จึงอาจกล่าวได้ว่า นโยบายต่างประเทศของปากีสถานต่ออัฟกานิสถานจะไม่เปลี่ยนแปลงไปมากนัก โดยจะยังคงดำเนินนโยบาย 2 แนวทาง ต่ออัฟกานิสถานต่อไป เพื่อพิทักษ์รักษาและส่งเสริมผลประโยชน์ด้านความมั่นคงและด้านเศรษฐกิจของประเทศ โดยรัฐบาลพลเรือนใหม่ของปากีสถานจะยังคงร่วมมือกับสหรัฐฯ ปฏิบัติการต่อต้านการก่อการร้ายอย่างเข้มข้น โดยเฉพาะพื้นที่ชนเผ่าบริเวณแนวชายแดนปากีสถาน – อัฟกานิสถาน ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่กองทัพและหน่วยข่าวกรอง ตลอดจนประชาชนบางส่วนก็จะยังคงให้การสนับสนุนกับกองกำลังภูอลีบานอย่างลับๆ ต่อไป ซึ่งถือเป็นการดำเนินนโยบาย 2 แนวทาง ดังที่กล่าวมา อย่างไรก็ตาม อาจกล่าวได้ว่า トラบิโดที่กองกำลังภูอลีบานยังคงหลบภัยอยู่ในปากีสถาน การก่อความไม่สงบของพวกเขาจะยังคงอยู่ต่อไป

แนวโน้ม นโยบายต่างประเทศของสหรัฐฯ ๔ ต่ออัฟกานิสถาน และปากีสถาน

ประธานาธิบดี บารัค โอบามา ของสหรัฐฯ ๔ มีท่าทีนโยบายต่างประเทศต่ออัฟกานิสถานที่ยืดหยุ่นกว่าประธานาธิบดีจอร์จ ดับเบิลยู บุช อย่างไรก็ดี ประธานาธิบดีโอบามา ได้ตระหนักถึงภัยคุกคามจากการก่อการร้ายที่เพิ่มมากขึ้น แต่ทหารของสหรัฐฯ ๔ ในอัฟกานิสถานกลับมีจำนวนน้อยนิดเมื่อเทียบกับในอิรัก คือ มีอยู่ประมาณ 68,000 นาย ทำให้ไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะต่อสู้กับกองกำลังภูอลีบานและอัลกออิดะฮ์ และไม่สามารถฝึกกองกำลัง ความมั่นคงของอัฟกานิสถานให้แข็งแกร่งขึ้นได้ โอบามาจึงต้องทบทวนยุทธศาสตร์ต่ออัฟกานิสถาน โดยจะเพิ่มทหารสหรัฐฯ ๔ เข้าไปในอัฟกานิสถานอีก 30,000 นาย โดยแบ่งเป็น 2 ชุด ชุดแรก 17,000 ถูกส่งเข้าไปปฏิบัติในอัฟกานิสถาน ในเดือน กุมภาพันธ์ ค.ศ.2009 (ส่วนกองกำลังทหารชุดที่ 2 ยังไม่มีกำหนดเนื่องจากการส่งทหารอเมริกันเข้าไปยิ่งทำให้กระแสต่อต้านเพิ่มมากขึ้น) และอีก 18 เดือนหลังจากนั้น (เดือน กรกฎาคม ค.ศ. 2010) จะเริ่มถอนกำลังทหารออกจากอัฟกานิสถาน และจะถ่ายโอนภาระรับผิดชอบการเป็นผู้นำกองกำลังรักษาความมั่นคงให้แก่ชาวอัฟกัน เมื่อชาวอัฟกานิสถานรับภาระดำเนินงานด้านการรักษาความมั่นคงของตนเองได้แล้ว อย่างไรก็ตาม การทบทวน

ยุทธศาสตร์ของสหรัฐ ฯ ต่ออัฟกานิสถาน อาจได้รับผลกระทบตามมาหลายด้าน เช่น ในกรณีการส่งกำลังทหารเพิ่มเข้าไป จะยิ่งส่งผลให้เกิดกระแสต่อต้านสหรัฐ ฯ ในอัฟกานิสถานเพิ่มมากขึ้น ซึ่งอาจทำให้ชาวอัฟกันหันไปให้การสนับสนุนฏอลีบาน สำหรับการจะถอนกำลังทหารออกจากอัฟกานิสถานในเดือน กรกฎาคม ค.ศ.2010 ไม่ใช่เรื่องที่ทำเนียบการได้ง่าย เนื่องจาก กองกำลังความมั่นคงชาวอัฟกันยังไม่พร้อมดูแลความมั่นคงของประเทศได้ เห็นได้จาก ในปัจจุบัน กองกำลังความมั่นคงของอัฟกานิสถานยังคงเป็นเป้าในการโจมตี และยังไม่สามารถเอาชนะนักรบฏอลีบานได้

สำหรับ **ยุทธศาสตร์ของสหรัฐ ฯ ต่อปากีสถาน** จากคำแถลงของประธานาธิบดีโอบามา เห็นได้ว่า ยังมุ่งมั่นที่จะสานต่อความสัมพันธ์ทางยุทธศาสตร์กับปากีสถานในระยะยาว โดยจัดสรรงบประมาณ 1 พันล้านเหรียญสหรัฐ ฯ ต่อปีในช่วงเวลา 5 ปี เพื่อส่งเสริมการพัฒนาประเทศ และประชาธิปไตยในปากีสถาน นอกจากนี้ สหรัฐ ฯ ยังเรียกร้องให้ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกให้การสนับสนุนเพิ่มเติมด้วย โดยการให้ความช่วยเหลือดังกล่าวจะมุ่งแก้ปัญหาต่อไปนี้

1) ช่วยปากีสถานแก้ปัญหาเฉพาะหน้าด้านพลังงาน น้ำ และวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และช่วยลดความน่าเชื่อถือของกลุ่มลัทธิสุดโต่งด้วย

2) สนับสนุนการปฏิรูปทางเศรษฐกิจที่มีขอบข่ายกว้างขวางขึ้น ซึ่งจำเป็นต่อการสร้างงานและการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนในประเทศ อันจะนำไปสู่เสถียรภาพและความก้าวหน้าระยะยาวของปากีสถาน

3) ช่วยปากีสถานสานต่อการปราบปรามผู้ก่อความไม่สงบ เพื่อกำจัดที่หลบซ่อนตัวของกลุ่มลัทธิสุดโต่งที่เป็นภัยคุกคามต่อ ปากีสถาน อัฟกานิสถาน ประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาค และทั่วโลก

ตลอดจน สหรัฐ ฯ จะยังคงต้องการความร่วมมือจากปากีสถานในการทำสงครามต่อต้านการก่อการร้ายต่อไป เนื่องจาก หากปราศจากความร่วมมือจากปากีสถาน ทั้งในการปฏิบัติการทางทหาร และด้านข่าวกรอง สหรัฐ ฯ อาจประสบความล้มเหลวในสงครามครั้งนี้ เหมือนดังที่สหรัฐ ฯ ประสบความล้มเหลวในสงครามเวียดนาม

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบัน สหรัฐ ฯ เริ่มหันไปให้ความสำคัญกับอินเดียมากขึ้น เห็นได้จากการรับรองให้อินเดีย เป็นประเทศมหาอำนาจนิวเคลียร์โดยชอบธรรม ซึ่งปากีสถานถือเป็นประเด็นที่คุกคามความมั่นคงของประเทศเป็นอย่างยิ่ง ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐ ฯ กับปากีสถาน

เริ่มห่างเหินกัน แต่ก็ยังคงเป็นพันธมิตรในการต่อต้านการก่อการร้ายกันไป เนื่องจาก ปากีสถาน ยังคงเห็นความสำคัญของสหรัฐ ฯ ในฐานะ “ใบรับประกันความมั่นคง” ของประเทศ ซึ่งอิทธิพลของสหรัฐ ฯ เหนืออัฟกานิสถาน และอินเดีย ได้ผ่อนคลายความกังวลของปากีสถานเกี่ยวกับการโอบล้อมทางด้านยุทธศาสตร์ โดยอินเดียและพันธมิตร อันเป็นความกังวลหลักด้านความมั่นคงของปากีสถาน ดังนั้น ตราบใดที่สหรัฐ ฯ ยังคงอยู่อัฟกานิสถานและปากีสถานยังคงเป็นพันธมิตรในการทำสงครามต่อต้านการก่อการร้ายต่อไป จะเป็นหลักประกันความมั่นคงให้กับปากีสถาน อย่างน้อยที่สุดก็ทำให้แน่ใจว่าอินเดียจะไม่รุกรานปากีสถานในระยะเวลานี้ ทว่า ความสัมพันธ์ที่เป็นปรปักษ์กันระหว่างปากีสถานกับอินเดีย จะเป็นอุปสรรคสำคัญอีกประการสำหรับการทำสงครามต่อต้านการก่อการร้ายของสหรัฐ ฯ ในอัฟกานิสถาน

ถึงกระนั้นก็ตาม ปากีสถาน ยังมีความกังวลอย่างยิ่งว่า ในอนาคต หากสหรัฐ ฯ ถอนตัวออกไปจากอัฟกานิสถาน เหมือนดังเช่น ที่เกิดขึ้นในช่วงที่สหภาพโซเวียตถอนทหารออกจากอัฟกานิสถานใน ค.ศ.1989 อาจทำให้สหรัฐ ฯ ละทิ้งปากีสถานไปโดยทันทีเช่นกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดภาวะสุญญากาศแห่งอำนาจ (Power Vacuum) ทำให้มีการแก่งแย่งอำนาจกันระหว่างเผ่าต่าง ๆ ในอัฟกานิสถาน ตลอดจนจนการเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ของความแตกแยกทั้งจากประเทศในและนอกภูมิภาค ซึ่งภูมิลีบาบอาจกลับเข้ามามีอำนาจในกรุง คาบูลอีกครั้ง ดังนั้น กล่าวโดยสรุปได้ว่า ปากีสถานภายใต้รัฐบาลพลเรือนของนาย ซาดารี จะยังคงดำเนินนโยบายแบบ 2 แนวทางต่ออัฟกานิสถานต่อไป เพื่อพิทักษ์รักษาและส่งเสริมผลประโยชน์แห่งชาติที่สำคัญทั้งทางด้านความมั่นคงและเศรษฐกิจ และสหรัฐ ฯ ภายใต้การนำของประธานาธิบดี โอบามา จะยังคงเกี่ยวพันกับสถานการณ์ในปากีสถานและอัฟกานิสถานต่อไป